IKONI TA' MAĦFRA U FEJQAN FL-EVANĠELJI (2)

Dun Pawl Sciberras

Il-Parabbola tal-Iben il-Ħali - Lq 15,1-3.11-32

Kulma hu tiegħek huwa tiegħi

Premessa

Il-kelma "parabbola" ġejja mill-Grieg parabolē, li tfisser "paragun", "konfront". Il-parabboli huma stejjer pjuttost qosra, aktarx meħudin mill-ħajja ta' kuljum, maħsuba biex iqajmu f'min jisma' l-istorja sħiħa mistoqsijiet dwar il-ħajja u l-mod kif qiegħed iġib ruħu. Id-dettalji

fil-parabboli huma maħsuba biss biex jagħmlu parti mill-istorja sħiħa, mhux biex jiġu interpretati wieħed wieħed, għax parabbola mhix allegorija. Parabbola aktarx tispiċċa bi tmiem kurjuż jew li jwassal messaġġ li hu l-kontra ta' dak li hu normalment mistenni jew aċċettat.

Il-versi 1-3 tal-kapitlu 15 fl-Evanġelju ta' Luqa jagħtuna l-għan li għalih se tingħad il-parabbola: Ġesù jiekol u jagħmilha mal-pubblikani u l-midinbin, għax huma jilqgħu kliemu u jaċċettawh f'ħajjithom. L-oħrajn jidhrilhom li jafu aħjar u li Alla, permezz ta' Ġesù, ma jmissux jagħmel kif jagħmel. Il-kelma nnifisha "Fariżej" tfisser "maqtugħin"! Ġesù huwa kontra l-esklużjoni ta' xi ħadd minn ħajtu; saħansitra l-midinbin għandhom sehem sħiħ minn ħajtu.

Il-vers 12 – *Iż-żgħir qal lil missieru: Missier, agħtini s-sehem li jmiss lili mill-ġid:* Iż-żgħir kien qiegħed jgħid żewġ affarijiet: 1) Ordni (il-verb "agħtini" huwa imperattiv) lil missieru, mhux xewqa: ma rridx nibqa' ibnek, għax irrid insir werriet. Nafu li werriet isir werriet mal-mewt ta' min se jiret! Iż-Żgħir kien qiegħed jgħid lil missieru: "Ma rridx nibqa' ibnek", għax ma jeżistix iben mingħajr missier, u lil missieru riedu mejjet, għax ried il-wirt tiegħu. 2) "Jien irrid nieħu fuqi dak li lanqas għandi dritt għalih", għax l-iben il-kbir kien jieħu żewġ terzi tal-ġid u li jibqa' kien jinqasam bejn l-ulied l-oħra.

Kontra dak li ried Ġesù, iż-Żgħir ried jaqta' lilu nnifsu minn missieru. Iż-Żgħir huwa simbolu tal-awtoesklużjoni u tal-arroganza.

Il-Missier *qassmilhom il-ġid*, bla diskussjoni ta' xejn jew attentati ta' persważjoni għall-maqlub.

Il-vers 13 jiġbor fih perjodu ta' ġranet jekk mhux ukoll ġimgħat, li fihom l-iben iż-Żgħir għamel it-tħejjijiet biex juża dak li wiret mingħand missieru kif ried u xtaq hu – *Ma kinux għaddew wisq ġranet ... sarr kollox ... telaq minn beltu lejn pajjiż imbiegħed.* Huwa vers li jesprimi l-ħerqa taż-Żgħir li jinqata' u jitbiegħed malajr u għal kollox mill-għajn li lilu jagħmlu iben, minn missieru.

Il-versi 13-16 tal-parabbola jagħtuna enfasi qawwija fuq "kollox" u "kull". Imma nafu li anke jekk ikollok kemm ikollok (saħansitra terz tal-ġid kollu), il-fatt li nqtajt mill-għajn ta' dak li jagħmlek iben, ma jibqagħlek xejn f'idejk, għax tkun għażilt li ma tridx l-istess eżistenza tiegħek. Iż-Żgħir, la ma riedx jibqa' iben imma jsir biss werriet, kien qiegħed jagħżel it-tmiem tiegħu nnifsu.

Imbagħad isseħħ is-sitwazzjoni li ried jidħol fiha ż-Żgħir b'idejh stess. Il-versi 17-19 – is-sitwazzjoni li qiegħed lilu nnifsu fiha ż-Żgħir ċappsitlu r-realtà li kien ġie fiha: "Jien ma għadnix iben, spiċċajt!" u allura nsibu enfasi fuq il-kliem "Missier", "iben" u "lavranti". L-ewwel tnejn ifissru x'suppost kienet ir-relazzjoni bejnu u bejn missieru; it-tielet kelma hija s-sitwazzjoni li għażel li jidħol fiha. V.19 huwa l-qofol ta' x'irrejalizza l-iben iż-Żgħir: "Qtajt lili nnifsi minn dak li lili jagħmilni iben, imma għax naf xi tlift, nixtieq almenu nibqa' nieħu ftit tal-ħajja minn dak li hu tant tajjeb li mingħajru ma nistax ngħaddi, mingħajru nkun "mejjet" (v.24 tmiem l-ewwel parti u v.32 tmiem it-tieni parti tal-parabbola)!

Fil-vers 20 insibu kuntrast enormi bejn il-v.12b u issa: donnu l-missier meta qassmilhom il-ġid b'tant diżinvoltura kien diġà jaf li ibnu se jerġa' lura għax ma setax jeżisti jekk ma' jkunx miegħu. Nistgħu ngħidu li l-vers 20 jiddeskrivi x'inhu missier (u allura x'kien tilef l-iben): i) jara mill-bogħod (soluzzjoni għal kif jista' jkun li l-missier qassam ġidu liż-żewġ uliedu bla ma qal kelma waħda), għax hu missier anke qabel ma twilidlu ibnu; ii) dak li jagħmel il-missier hu kollu intenzjonat lejn l-iben: b'dak li jagħmel joħloq 'l ibnu; allura joħroġ hu u mhux jistenna sakemm jasal ibnu; iii) jaf biss iħobb (il-Grieg għal "u biesu" tfisser ukoll 'ħabbu b'imħabba kbira').

U tkompli l-parabbola: il-versi 21-22 – Dak li l-missier ma ħalliex lil ibnu jgħid *ma jistħoqqlix aktar nissejjaħ* (jiġifieri 'inkun') *ibnek* u mbagħad, dak li ordna lil-lavranti jagħmlu, jaqleb rashu 'l isfel dak li ried għall-inqas ikun l-iben. Il-missier jaf li jekk ibnu ma jkunx ibnu, hu ma jibqax missier. Hemm l-eżistenza tat-tnejn fin-nofs.

Il-missier jordna malajr lill-qaddejja jagħmlu ċerti ġesti u azzjonijiet konkreti: i) *isaw* – daqs l-għaġla li wera t-tifel biex jitlaq! imma "isaw" ukoll għax jekk dan ma jkunx ibni, jien ma nkunx aktar missier! ii)

Ġibulu l-isbaħ libsa u xidduhielu – il-lavranti jservu lill-iben; il-libsa mogħtija mill-missier lil ibnu turi l-għożża li għandu lejh – lil-lavranti ma jagħtihomx libsa imma biss il-ħobż biex jgħixu ħalli jkomplu jaqduh! iii) *Libbsulu ċ-ċurkett f'sebgħu* – servuh billi tlibbsulu (u turu li intom taħtu u qaddejja tiegħu) s-sinjal ta' l-awtorità li għandu fuqkom stess. iv) *Libbsulu s-sandli f'riġlejh* – servu lilu fil-fatt li turu li hu ferm 'il fuq minnkom għax intom bħala lavranti ma tilbsux qorq. Kollox immirat biex il-missier juri d-differenza bejn l-iben tiegħu u l-lavranti.

Imbagħad jagħti r-raġuni għaliex għamel u ordna dak li ordna: il-v.24 – *Għax dan ibni kien mejjet u reġa' qam; kien mitluf u nstab!* "Għax" dak kollu li għamilt maħsub għal dak li se ngħid issa. U issa qed ngħid li hu ma jistax jeżisti ("mejjet") mingħajr ma jkun iben u jien ma nistax neżisti mingħajr ma nkun missieru.

Nistgħu nieqfu hawn? Il-parabbola twassal il-messaġġ jekk inħallu barra t-tieni parti? Ma ninsewx l-għan għaliex intqalet il-parabbola: il-versi 1-3.

Il-vers 25 – l-ordni li fih qegħdin il-kelmiet li jagħmlu dan il-vers juru li l-Evanġelista Luqa jrid jerġa' jagħti enfasi u importanza lill-messaġġ tar-relazzjoni bejn il-missier u l-ulied, din id-darba ma' ibnu l-Kbir: kelma b'kelma, it-test Grieg ta' dan il-vers jgħid: "kien issa t-tifel tiegħu l-kbir fl-għalqa." Fil-vers 27 l-awtur tal-parabbola jiddeskrivi x'qal il-qaddej li ġie msejjaħ mill-iben il-Kbir meta sema' d-daqq u ż-żfin: Missierek "tah l-aqwa trattament għax reġa' kisbu qawwi u sħiħ" – missierek reġa' sar sħiħ għax ħuk (dak li miegħek jagħmel lil missierek missier ta' żewġ ulied u allura jeżisti) reġa' qawwi u sħiħ ukoll. Intom tridu tkunu t-tlieta flimkien biex teżistu: missierkom bħala missier sħiħ u intom bħala wlied sħaħ. Imma din, il-Kbir ma fehemhiex: kien jaħseb li hu jista' jkun iben b'dak li *jagħmel* ma' u għal missieru, u mhux b'dak biss li *hu*, iben il-Kbir. U ried jeskludi lilu nnifsu wkoll għax ma riedx jidħol minn fejn missieru kien ħareġ biex jerġa' jilqa' liż-Żgħir ħalli hu wkoll jerġa' jkun missier sħiħ.

U l-istorja tkompli billi tgħidilna mill-ġdid azzjoni oħra tal-Missier: il-vers 28 – *iżda missieru ħareġ jitolbu jidħol* - U l-missier ma setax jaffordja li ma jkunx missier sħiħ anke b'dan l-iben il-Kbir, li ried ikun iben billi *jagħmel* ħafna affarijiet għal missieru, imma mhux *ikun* iben tassew. Fuq hekk kienet tiddependi l-eżistenza tat-tnejn.

Il-vers 29 jesprimi dak li kien jaħseb l-iben il-Kbir kif għandu jkun iben veru: billi jagħmel ħafna affarijiet għal missieru. *"Ili dawn is-snin kollha naqdik, kelmtek ma ksirthielek qatt, u kieku qatt tajtni gidi lili biex nagħmel ikla u nifraħ ma' ħbiebi!"* Il-Kbir kien jaħseb li biex ikun iben veru kellu jagħmel ħafna affarijiet għal missieru. Qisu li missieru kien se jkun veru missier skont dak li jagħmel għalih ibnu. Imma

missieru kien missieru għax lilu tah il-ħajja u mhux minn dak li kien jagħmel għalih. Il-vers 30 jagħtina t-tweġiba tal-Missier lil ibnu l-Kbir: 'Lili tagħmilni dak li jien billi inti *tkun* dak li int': iben li tifraħ miegħi li erġajt sirt missier sħiħ, u mhux biss tifraħ ma' ħbiebek għax għamilt xi ħaġa għalija. Inti *kun* ibni u lili tagħmilni missier. Jekk il-Kbir donnu ħa għalih għax liż-Żgħir il-Missier stmah ta' iben meta reġa' ġie lura, il-Missier ma kien qiegħed jagħmel xejn ħlief iġib ruħu ta' veru missier.

It-tweġiba tal-Missier fil-vers 31 hija l-qofol tal-messaġġ kollu. Tibda bil-kelma "Ibni" – hemm qiegħed kollox: li jien inkun missier tiegħek u ta' ħuk, inkella qed titlobni ma nkunx missier sħiħ. *"Inti dejjem miegħi u kull ma hu tiegħi huwa tiegħek"* – inti tagħmilni missier sakemm tkun miegħi. Jekk int ibni (u allura tkun dejjem miegħi) għax tajtek dak li hu tiegħi, li nkun missierek. San Luqa, fil-parabbola tiegħu jużа' frażi ma' ibnu l-Kbir li hi tant qawwija: "Ibni ... inti dejjem miegħi, *u kull ma hu tiegħi huwa tiegħek*" (v.31). Fl-Evanġelju ta' San Ġwann insibu frażi li tixbah ħafna lil din: *"u dak kollu li hu tiegħi, huwa tiegħek, u dak li hu tiegħek huwa tiegħi"* (Ġwanni 17,10). Fit-talba għad-dixxipli tiegħu fl-Aħħar Ċena Ġesu`

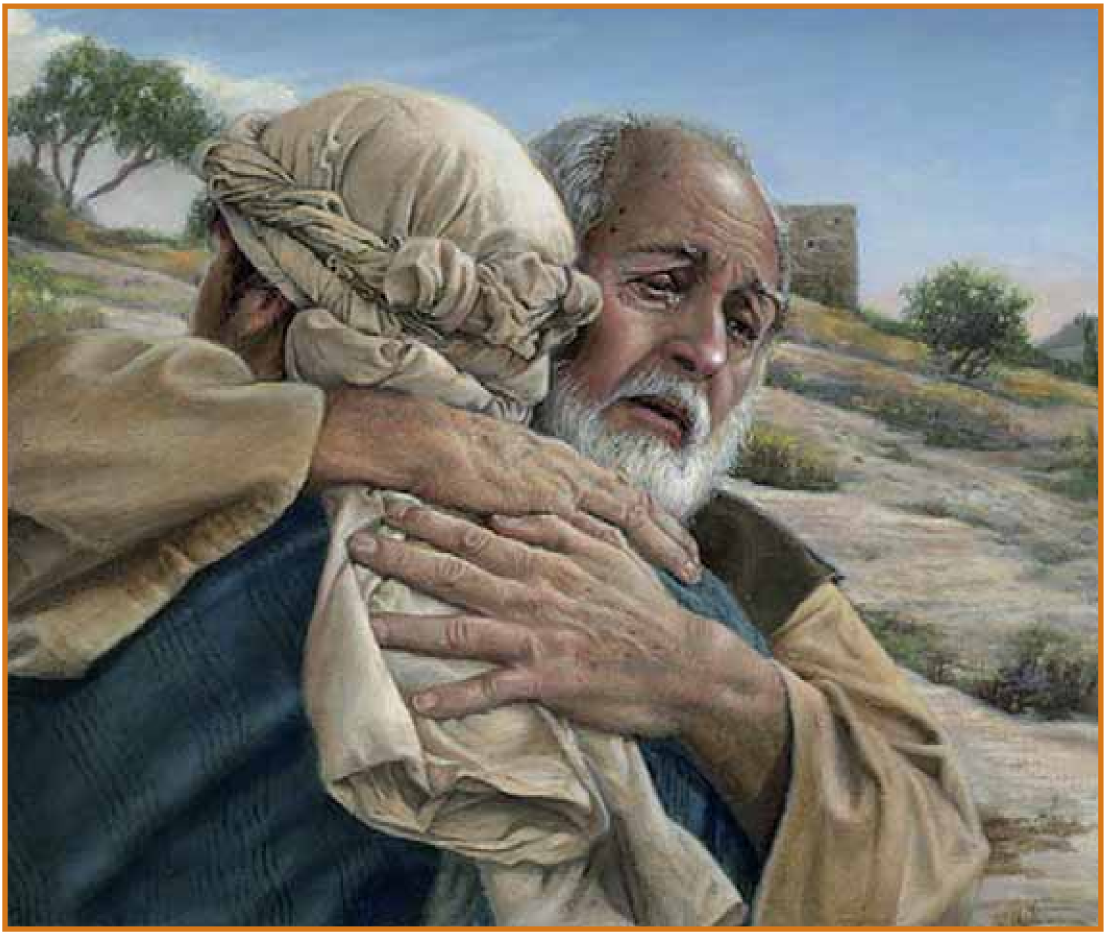

jintelaq kompletament f'idejn Missieru, u din it-telqa tagħmlu ħaġa waħda mal-Missier. Din kienet ix-xewqa wkoll tal-Missier tal-parabbola ta' Luqa: li l-Kbir ikun f'kollox ħaġa waħda miegħu, ukoll li jara *f'dan ibnek, li belagħlek ġidek man-nisa żienja* (v.30) lil ħuh rikonċiljat ma' missieru, u għalhekk miegħu wkoll. U liż-Żgħir reġa' raddlu lura dak li kien tilef bin-nuqqas ta' għaqal tiegħu biex hu wkoll isir iben ħaġa waħda miegħu, missier li jaf biss iħobb.

Din hi wkoll ix-xewqa tal-Missier għalina lkoll: li nkunu tassew uliedu u ħaġa waħda miegħu, b'dinjità sħiħa ta' wlied. Ħaġa waħda miegħu anke li "naċċettaw lin-nies midinba u nieklu magħhom" bħalma jagħmel hu ..... Fil-fatt jekk inkunu tassew miegħu, inħarsu lejn dawk ħutna bħalma jħares hu lejhom .... u ma nħarsux iktar lejhom bħala "midinbin" .... ma jkollna qatt iktar fina l-attitudni ta' *aħna* u *huma*, jew kif ngħidu bl-Ingliż: *attitudni ta' holier than thou.*

Imma kien meħtieġ li nagħmlu festa u nifirħu, għax dan ħuk kien mejjet u reġa' qam, kien mitluf u nstab. (v.32)

Kien jeħtieġ li niċċelebraw dak li aħna, missier u żewġ ulied, għax jekk nerġgħu nkunu t-tlieta flimkien nibqgħu neżistu.

Id-dettall ta' v.11: Kien hemm raġel li kellu żewġ ulied, hu importanti ħafna għall-messaġġ. Kieku l-parabbola kienet maħsuba biex twassal biss il-messaġġ tal-indiema taż-żgħir u l-imħabba tal-missier minkejja l-offiża, kien ikun biżżejjed kieku kellu liż-żgħir biss u dan offendieh u mbagħad reġa' lura u ħafirlu! Imma hu kellu żewġ ulied, u ma kienx ikun sħiħ kieku ma reġgħux lura t-tnejn għandu bħala wliedu u mhux bħala qaddejja jew lavranti.